

ВИСОКА ШКОЛА ЗА ВАСПИТАЧЕ
СТРУКОВНИХ СТУДИЈА
У АЛЕКСИНЦУ

САВРЕМЕНИ СВЕТ И ТОЛЕРАНЦИЈА КРОЗ ПРИЗМУ ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА

*Зборник радова са Тринаесте конференције
„Васпитач у 21. веку“*

Бр. 17

Алексинац
2018

Издавач:

Висока школа за васпитаче струковних студија
Пиварска 6.6. 18220 Алексинац
тел: (018) 804-323, 803-331
e-mail: skolazavaspitace@mts.rs
СВЕН, Ниш, Стојана Новаковића 10

За издавача:

др Милутин Ђуричковић

Главни и одговорни уредник:

др Даница Столић

Редакција:

др Анкица Симона Ковачевић
др Соња Величковић
др Мићо Милетић
др Садуша Решић

Лектор:

др Предраг Јашовић

Преводилац:

др Игор Петровић

Технички уредник:

Славиша Петровић

Штампа:

"СВЕН", Ниш

Тираж:

120 примерака

ISBN 978-86-7746-707-4

САДРЖАЈ

УВОДНА РЕЧ 11

ПЛЕНАРНА ИЗЛАГАЊА

Зоран Аврамовић
САВРЕМЕНИ СВЕТ И ВАСПИТАЊЕ ЗА ТОЛЕРАНЦИЈУ 15

Олгвера Гајић
РАЗВОЈ ДЕЧЈЕГ СТВАРАЛАШТВА И ДУХОВНИХ ВРЕДНОСТИ
У КОРЕЛАЦИЈИ РАЗЛИЧИТИХ УМЕТНОСТИ
(књижевне, ликовне, музичке, драмске) 20

Софија Дермендџева
ЗАШТО ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ
ЈЕ ПРЕ/Д ШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ
(дечији вртић и културна очекивања модерног доба) 28

ПАРАДИГМА ДЕТИЊСТВА У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ

Evgeniya Topolska, Svetlana Angelova
AN ECOLOGICAL APPROACH TO THE FORMATION OF PRESCHOOLERS'
TOLERANCE TOWARDS THE NATURE (FOLLOWING THE
EXAMPLE OF EDUCATIONAL FIELD "ENVIRONMENTAL WORLD") 37

Svetlana Angelova
WITH REFERENCE TO A CORRELATION "MENTAL HEALTH –
TOLERANCE" IN PRESCHOOLERS 43

Весна Крварушић
КАКО ДО ПАРТНЕРСТВА ДЕЦЕ И ОДРАСЛИХ (ВАСПИТАЧА)? 50

Даница Веселинов, Еуђен Чинч
КРИТИЧКИ КОНСТРУКТИВИЗАМ И УСМЕРЕНОСТ
НА ОДНОСЕ КАО ПАРАДИГМА САВРЕМЕНОГ
ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА 58

Марија Лукчић, Кристина Крстић
ПРОМОЦИЈА ДЕЧЈИХ ПРАВА КРОЗ КРЕИРАЊЕ ЦЕНТРА
ИЗВЕШТАЈА У ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ 64

64,4%

Билана Бојанић ИГРА И ДЕЧИЈЕ МИШЉЕЊЕ О БЕЗБЕДНОМ ИГРАЊУ У ОКРУЖЕЊУ КАО ДЕО ПРОМЕНЕ ДЕТИЊСТВА	70
Драгана Љубисављевић РЕШАВАЊЕМ ПРОБЛЕМА ДО САВРЕМЕНИХ ПАРАДИГМИ ДЕТИЊСТВА	78
Александра Миленовић ПРОЦЕНЕ СТУДЕНАТА О ЗНАЧАЈУ САРАДЊЕ ВАСПИТАЧА И РОДИТЕЉА У ПРИПРЕМИ ДЕЦЕ ЗА ПОЛАЗАК У ШКОЛУ	83
Весна Жигић, Зорница Савковић УНИВЕРЗАЛНИ ДИЗАЈН ЗА УЧЕЊЕ И НАСТАВУ УЧЕНИКА СА ОШТЕЊЕЊЕМ ВИДА	90
Зорница Савковић, Весна Жигић ПРЕ-ШТАП И ШТАП ЗА ОРИЕНТАЦИЈУ И КРЕТАЊЕ ДЕЦЕ СА ОШТЕЊЕЊЕМ ВИДА	101
Ахмед Бихорач ДЕТИЊСТВО У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	108
Момчило Симоновић СКЛОП ЛИЧНОСТИ УЧЕНИКА СРЕДЊЕ ШКОЛЕ РАЗЛИЧИТОГ УЗРАСТА	116
Александар Шобић, Марија Лукић КОМПЈУТЕРСКЕ ИГРЕ У ФУНКЦИЈИ РАЗЛИЧИТИХ АСПЕКТА РАЗВОЈА ДЕТЕТА	131
Александар Шобић, Кристина Крстић ПРИМЕНА ИКТ У ДИЗАЈНИРАЊУ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ ПРОЦЕСА У ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ	139
Славиша Петровић, Билана Веселиновић РАЗВИЈАЊЕ АЛГОРИТАМСКОГ РАЗМИШЉАЊА КРОЗ КРЕИРАЊЕ ДИГИТАЛНИХ РЕСУРСА ЗА ПОЧЕТНО УЧЕЊЕ	145
Билана Михаиловић, Катарина Чутовић ПРИМЕНА РАЧУНАРА У НАСТАВИ БИОЛОГИЈЕ	152
Катарина Чутовић, Билана Михаиловић ЕКСКАРЗИЈЕ ДЕЦЕ И УЧЕНИКА	156

**ПРАВО ДЕТЕТА НА РАЗЛИЧИТОСТ И ЊИХОВА
ОСТВАРЕНОСТ У ПЕДАГОШКОЈ ПРАКСИ**

Evgeniya Topolska NORMATIVITY AND INDIVIDUALITY IN MASTERING THE LANGUAGE AND DEVELOPMENT OF SPEECH FOR PRESCHOOLERS	163
Анџиџа Симона Ковачевић ЗНАЧАЈ ПРОЦЕНЕ ПОТРЕБА ДЕЦЕ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ ЗА ДОДАТНОМ ПОДРШКОМ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ РАДУ	169
Драгана Гаврилковић Обрадовић „ИНКЛУЗИЈА“ ПРЕ ИНКЛУЗИЈЕ У УЧИТЕЉСКОЈ ПРАКСИ	174
Соња Величковић, Анега Баракоска УЛОГА ВАСПИТАЧА У ИНКЛУЗИВНОМ ВРТИЉУ	181
Живорад Миленовић ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИ РАД С ДЕЦОМ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА С ПРОБЛЕМИМА ДИСЛЕКСИЈЕ	187
Оља Милошевић ОЧУВАЊЕ МАТЕРЊЕГ И УСВАЈАЊЕ ДРУГОГ ЈЕЗИКА НА ПРЕДШКОЛСКОМ УЗРАСТУ У ВИШЕЈЕЗИЧНИМ СРЕДИНАМА	193
Љиљана Келемен Милојевић, Ивана Ђорђевић ЈЕЗИЧКЕ РАДИОНИЦЕ КАО ВИД РЕФЛЕКСИВНЕ ПРАКСЕ	198
Ивана Јовановић, Весна Милековић ПОДСТИЦАЊЕ ТОЛЕРАНЦИЈЕ НА РАЗЛИЧИТОСТИ КОД ДЕЦЕ У ПРИПРЕМНОМ ПРЕДШКОЛСКОМ ПЕРИОДУ	206
Александра Милошевић УЛОГА НЕВЕРБАЛНЕ КОМУНИКАЦИЈЕ У РЕАЛИЗАЦИЈИ ПЕДАГОШКЕ ФУНКЦИЈЕ ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ	213
Сашка Радујков ПРИСТУП ВАСПИТАЊУ ДЕЦЕ КОЈИ УКЉУЧУЈЕ И ИНДИВИДУАЛНИ И СОЦИЈАЛНИ РАЗВОЈ	222
Мирјана Стојнев, Тамара Стојановић Ђорђевић РОДИТЕЉИ И ВАСПИТАЧИ - ПАРТНЕРИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ РАДУ У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА	229

РАД СА ДЕЦОМ ИЗ МАРГИНАЛИЗОВАНИХ ГРУПА

Игор Станојевић, Стефан Борђевић УТИЦАЈ ДОДАТНОГ ПРОГРАМА ВЕЖБАЊА ЕКСПЛОЗИВНЕ СНАГЕ У РЕДОВНОЈ НАСТАВИ ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА НА РАЗВОЈ МОТОРИЧКИХ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА	237
Стефан Борђевић, Бојан Јоргић Игор Станојевић ЗАСТУПЉЕНОСТ ДЕФОРМИТЕТА СКОЛИОЗЕ КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ: СИСТЕМАТСКО ПРЕГЛЕДНО ИСТРАЖИВАЊЕ	243
Виолета Новаковић, Стефан Борђевић ЕФЕКТИ ПРОГРАМА ВЕЖБАЊА НА ПОСТУРАЛНИ СТАТУС ОСОБА СА ОШТЕЋЕЊЕМ ВИДА: СИСТЕМАТСКО ПРЕГЛЕДНО ИСТРАЖИВАЊЕ	248
Невенка К. Михајловић, Милана Михајловић МОДЕЛ УСЛОВЉЕНЕ ДИСТРИБУЦИЈЕ (МОДЕЛ ПРАГА) У НАСЛЕЂИВАЊУ МУЛТИФАКТОРИЈАЛНИХ ПОРЕМЕЂАЈА	256
Владимир Момчиловић, Зоран Момчиловић МОТОРИЧКЕ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА 4. РАЗРЕДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ГРАДСКЕ И СЕОСКЕ СРЕДИНЕ У БРАЉУ	264
Аница Арсић ИНТЕРАКТИВНИ ПРОГРАМ РАЗВИЈАЊА МУЗИЧКИХ СПОСОБНОСТИ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА	271
Милана Р. Петрић КАКО УТИЦАТИ НА МОТИВАЦИЈУ УЧЕНИКА У ОСНОВНИМ ШКОЛАМА	281
Небојша Цветковић, Јована Цветковић Снежана Цветковић “СПАЈДИЛЕНД”: ПРАЂЕЊЕ И ПОДСТИЦАЊЕ РАЗВОЈА ДЕЧИЈЕ МОТОРИКЕ	289
РАЗВИЈАЊЕ СТВАРАЛАЧКИХ И ДУХОВНИХ ВРЕДНОСТИ КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА	
Љубиша Златановић ФУНКЦИЈЕ И ТИПОВИ ИГРЕ У РАНОМ ДЕТИЊСТВУ: ХОЛИСТИЧКА ПЕРСПЕКТИВА	301

Мира Јовановић, Љиљана Станков РЕФЛЕКСИЈЕ О ПРОФЕСИОНАЛНОМ ИДЕНТИТЕТУ ВАСПИТАЧА У САВРЕМЕНИМ УСЛОВИМА	310
Љиљана Станков, Мира Јовановић УЛОГА ВАСПИТАЧА У ПОДСТИЦАЊУ КРЕАТИВНОСТИ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА	316
Ивана Иконић <i>ВЕНАЦ-СЛОГЕ</i> , РУКОМ ПИСАНИ ЛИСТ БЕОГРАДСКИХ ГИМНАЗИЈАЛАЦА ИЗ 1896. И 1897. ГОДИНЕ	322
Предраг Јашовић УВОД У ПИСМО И ТОЛЕРАНЦИЈА У БУКВАРИМА С КРАЈА XIX И ПОЧЕТКА XX ВЕКА	330
Весна Љ. Милић УЛОГА И ЗНАЧАЈ ВЕРСКОГ ВАСПИТАЊА КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА	338
Мара Кнежевић БАСНА КАО ПОДСТИЦАЈ КРЕАТИВНОСТИ И РАЗВИЈАЊА СТВАРАЛАШТВА КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА	343
Јованка Ленкова ДНЕВНИЧКАТА АДОЛЕСЦЕНТСКА ПРОЗА ВО МАКЕДОНСКАТА И СРПСКАТА КНИЖЕВНОСТ ЗА МЛАДИ, ПРЕКУ ТВОРЕШТВОТО НА ГОРЈАН ПЕТРЕВСКИ И МИЛУТИН ГУРИЧКОВИЌ	349
Радован Станојевић САСТАВ И КАРАКТЕРИСТИКЕ ТЕХНИКА ЕМУЛЗИОНЕ ТЕМПЕРЕ	357
Ружица Јовановић УМЕТНИЧКА ПОЕЗИЈА ЗА ДЕЦУ У ВИДУ ДРАМСКЕ ИГРЕ – КРЕАТИВНОСТ И ВРЕДНОСТ ВИШЕ	366
Слађана Д. Анђелковић Зорница Станисављевић Петровић РАДОЗНАЛОСТ КАО ПРЕТПОСТАВКА РАЗВОЈА КРЕАТИВНОСТИ ДЕЦЕ РАНОГ УЗРАСТА	372
Сања Вулетић ПОДСТИЦАЊЕ ИНТЕРКУЛТУРАЛНОСТИ И ТОЛЕРАНЦИЈЕ У ПОДУЧАВАЊУ СТРАНОГ ЛЕЗИКА НА РАНОМ УЗРАСТУ	378
Igor Petrović THE IMPACT OF L1 AND L2 READING AND STORYTELLING ON YOUNG LEARNERS' LANGUAGE DEVELOPMENT	386

Јованка Денкова
Филолошки факултет
Универзитет „Гоце Делчев“
Штип (Македонија)

УДК 821.163.3-93-94.09 Петревски Г.
821.163.41-93-31.09 Ѓуричковиќ М.

ДНЕВНИЧКАТА АДОЛЕСЦЕНТСКА ПРОЗА ВО МАКЕДОНСКАТА И СРПСКАТА КНИЖЕВНОСТ ЗА МЛАДИ, ПРЕКУ ТВОРЕШТВОТО НА ГОРЈАН ПЕТРЕВСКИ И МИЛУТИН ЃУРИЧКОВИЌ

Резиме: У овом раду осврћемо се на питање дневичке адолесцентске прозе. Најприје, се осврћемо према теориским поставкама о дневнику као референцијални књижевни жанр жанр, а онда се те теориске поставке препознају у два романи од македонске и српске адолесцентске књижевности. Радиће се на примерима из романима „Ехото на старата тага“ од Горјана Петреског и „Ја те волим, ти како хоћеш“ од Милутина Ѓуричковиќ. Истраживање ће такође размотрити различите приступе аутора на адолесценцију као важно доба у животу младих људи, када се они налазе на врата између детињства и одраслог доба, суочена са бројним неизвесностима, љубави, првих интереса о сексу, дрогама, Интернет, итд. кога тие се наоѓаат на вратата меѓу детството и зрелоста, соочени со бројни недоумици, како љубовта, првите интереси за сексот, дрогата, интернетот и сл. У раду ће се обратити пажња овим проблемима младих и како се одражавају на нивове животе, као и како оне граде нивове личности.

Кључне речи: дневник, адолесценција, књижевност за младе.

Abstract: This paper examines the issue of diary adolescent prose. First, we refer to theoretical settings of diary as a referential literary genre, then, we identify these theoretically settings in two novels by Macedonian and Serbian adolescent literature. We will be working on the examples of the novels "The echoes of old sorrow" (Ehoto na starata taga) by Gorjan Petreski and "I love you and you as you wish" (Ja te volim, ti kako hoches) by Milutin Gurichkovich. The paper will also look into the different approaches of authors to adolescence as an important period in the life of young people, when they found the door between childhood and adulthood, faced with numerous uncertainties, love, the first interest about sex, drugs, Internet, etc. . The paper will address to these problems of young people and how they reflect on their lives, as well as build their personalities.

Keywords: diary, adolescence, youth literature.

Во Дигиталниот речник на македонскиот јазик, зборот дневник е објаснет како „книга во која се запишува што се работи секој ден или се забележуваат настани и

впечатоци од текот на денот“.¹ Инаку, зборот „дневник“ потекнува од латинскиот збор "diarium" (од "dies", со значење day-ден). На скоро идентичен начин дава објаснување и Миливој Солар, дека дневникот (лат. Diarium) е хронолошки распоред опис на настани, доживувања и психички состојби на авторот во некој период од неговиот живот, каде излагањето е во прво лице, фабулата се распоредува според датуми, а најчесто се назначува и местото на запишување, зависно од важноста на запишаните податоци и нивното вкупно значење, дневникот може да биде сфатен и како уметничко дело (Solar, 2011: 86-87).

Во Оксфордскиот речник², зборот „дневник“ е преведен како "книга во која се врши дневно бележење на настаните и искуствата". Во светската литература дневникот се смета за оригинален жанр во однос на неговата структура, јазик и стил. За разлика од т.н. "традиционални жанрови" (проза, балада, песна, драма, итн), книжевната дневник е поретко. Интересот кон овој жанр се претпоставува дека може да се објасни заради срдечната и оригинална природа на овие дела (Galstyan, 2013: 206-212).

Всушност, дневникот е една од најпрепознатливите книжевни форми. Еден тип на автобиографски пишување, тоа, во суштина е, уредно водење евиденција на активностите и рефлексии на авторот на дневникот е, наводно, само за употреба на авторот, иако некои дневници на крај се објавуваат. Можеби поради тоа што се смета за не-фикција, дневникот долго време беше исклучен од сериозните литературни дискусии. Всушност, тој од неодамна почна да се препознава како форма на "пишување за животот" или "само-опишување", како книжевен жанр, кој исто така ја вклучува автобиографијата, биографијата, мемоарите, конверзацијата и патописите. Но, за разлика од овие други форми, дневникот се смета за поинтимен и непосреден, кој често служи како основа за поосвежителни дела.³

Во овој труд ќе се разгледуваат два adolescentски романи, од двајца современи автори – Горјан Петревски и Милутин Ѓуричковиќ. Во тој контекст, уште еднаш се навраќаме на терминот "adolescent". Овој термин се користи кога се однесува на целата оваа популација во целина. Adolescentцијата е дефинирана како втората деценија од

¹ Дигитален речник на македонскиот јазик, www.makedonski.info/show/дневник/м, преземено на 11.01.2014.

² Oxford dictionaries, <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/diary>, 11.01.2014

³ A real companion and friend, The diary of William Lion Mackenzie King, <https://www.collectionscanada.gc.ca/king/023011-1010.01-e.html>, пристапено на 12.01.2017

животот (Стајнберг, 2002) и е термин кој опфаќа многу други термини од кои 32 се користат од страна на други истражувачи, чија работа се дискутира тука, и кои со овој термин ја опфаќаат возраста која се движи од 9-25 години. Адолесценцијата, од гледна точка на развојот, е "период на транзиција: биолошки, психолошки, социјални и економски" (Стајнберг, 2002 година, стр 3.). Таа е природен дел од растењето. Бидејќи младиот човек работи преку своите транзиции, тие развиваат врски со своите колеги група што доведува и до позитивни и до негативни реперкусии.⁴

Според првичната содржинска поделба на романот „Ехото на старата тага“ од Горјан Петревски, тој спаѓа во интимни дневници, во чија структура успешно се инкорпорирани два паралелни дневника на двајца тинејџери. Склопени во една целина, тие ни го формираат горенаведениот роман, во кој самиот наратор ја има улогата на (пре)пишувач на двата доверливи интимни дневници во сопственост на Огнен Клисурски и Огнена Пламенска.

Според формалната поделба овде станува збор за дневник според односот автор – читател, со други зборови целта на авторот му е дневникот да биде издаден, па затоа пишува за читателите, наведувајќи евиденција само за себе:

„Овојпат ја имам (не)славната улога на (пре)пишувач, а како дојде до тоа во оваа (не)извесна ситуација, подобро и да не објаснувам. Зошто, да се стекне, а да не се изневери довербата и да ти се дадат пред очи два ривалски дневника на (пре)пишување, не е едноставно. А јас ги (пре)пишувам само најубавите страници, не знаејќи дека, на крајот, кога истражувањата на Огнен Клисурски и Огнена Пламенска ќе се врзат, ќе се добие (не)обична приказна за (не)љубовта и за (не)мразењето, за (не)зависта и (не)ривалството“ (Петревски, 2011: 5-6).

Galstyan, зборувајќи за временските рамки кај дневниците, истакнува дека, тие се прилично широки: структурниот принцип на овој жанр му овозможува на авторот "да патува" во блиското минато и да објави детали од неговиот/нејзиниот живот (Galstyan, 2013: 206-212). Кај момчето Огнен, забележуваме дека започнува да води дневник со цел да ја импресионира неговата ривалка, саканата Огнена, која е постојано присутна најпрво во неговиот живот, во неговото секојдневие, честопати во неговите мисли и секогаш во неговото срце. Како припадник на посилен пол, забележуваме дека

⁴ Diary Weblogs as Genre, Lois Scheidt, <https://www.researchgate.net/publication/253830259>, пристапено на 13.01.2017

момчето во име на љубовта се одлучува и дневник да води, односно да го запишува секој негов детал, секое негово чувство и сите негови случувања на лист хартија со негов ракопис, сè со цел да ѝ докаже на неговата сакана дека тој е посебен, тој ќе биде првиот и таа тоа ќе го забележи, или би требало да го забележи, што е типична наивна детска постапка. Додека, пак, од искажаното лично мислење на Огнена, припадничка на понежниот пол, забележуваме сосема поинаков став, похрабар, поамбициозен и видно порационален. Огнена, ни дава податоци за времетраењето на пишувањето на нејзиниот дневник, која започнала да пишува на временски рок од три години. Притоа, додава, дека понекогаш ѝ станува досадно да го запишува својот живот на лист хартија, но сепак не се откажува, иако ова задача се преповторувала три години, што не е мал временски период. Сепак, забележуваме дека се работи за амбициозна тинејџерка, која ни ја истакнува и нејзината карактерна особина, инаетливоста, а возвишувајќи ја уникатноста, бидејќи со водењето на нејзиниот дневник, таа истовремено води битка и со компјутерската епоха, не само со Огнен. Млада, паметна, заљубена, упорна, инаетлива и уникатна девојка:

ОГНЕН:

среда, 1 септември

„Ќе водам дневник... И ќе бидам првиот од седмо-б што тоа го прави. Уште една победа над Огнена. Кога ќе дознае ќе се онесвести“ (Петревски, 2011: 7).

ОГНЕНА:

петок, 3 септември

„Не ми е првпат да се бавтам со вакви цимолкања. Три години водам дневник. Дури е и здодевно, но не се откажувам. А знам дека е застарено во ова компјутерско време да се исполнуваат вакви страници. И нека биде... За инает на оваа славна епоха на компјутерите, ќе издржам и ќе бидам поинаква од другите“ (Петревски, 2011: 9-10).

За разлика од Петревски, адолесцентскиот роман на Ѓуричковиќ „Ја те волим, ти како хоћеш“⁵, навидум не е конципиран како дневник, зашто тој отстапува од класичниот метод на евидентирање на настаните, со наведување на датими и сл. Но, и

⁵ Милутин Ѓуричковиќ, Ја те волим, ти како хоћеш, Хит, Београд, 2016.

покрај тоа, според организацијата на главите, каде наизменично се редат двата главни ликови/наратори, овој роман слободно може да се подведе под категоријата дневник. Тие, скоро на секојдневна основа, ги изнесуваат најновите секојдневни случувања, кои се однесуваат не само на нивната љубовна врска, туку и во поширок семеен и општествен контекст. Така, оваа квалитетна адолесцентска проза, не може да остане надвор од сè она што е составен дел од животот на младите, или со кои негативни пројави се среќаваат.

Романот започнува со невештото приоѓање на Ѓоле кон Тања, што ќе предизвика негово посрамотување пред врсниците и таа "навреда", ќе му биде мотив да ја освои и да ѝ се одмазди на Тања на емотивен план: „Не могу да верујем! Треба ми још мало времена да се вратим у нормалу. Испалила ме једна обична кмезава барбика или боље рећи клинка, која се, практично, јуче испилила испод маминог скута (Ђуричковић, 2016: 9); „Иако се не хвалим својим успесима, сломићу јој срчику на ситне комаде. Њена судбина је већ позната и запечаћена, све остало је ствар тренутка. Ја да гутам кнедле пред оноликим ортацима због ње? Нема шансе! Погрешног је нагазила на жуљ. Наишла је на сувише тврд орах (Ђуричковић, 2016: 10). И двата главни ликови, Тања и Џоле, четврта, завршна година во гимназија, седумнаесетгодишници и се меѓу најпопуларните во училиштето. И самите се свесни за тоа, за што сведочат следните наративни извадоци: „Зинуо је од чуда кад ме је угледао у тесној одећи, са голим стомаком и хеланкама. За то нисам ја крива већ мајка природа. Као да никад није видео лепе женске груди“; „Сви кажу да сам фенси, нарочито Весна, која ми препоручује да мало дотерам линију тако што ћу избегавати слаткише, или ћу морати да упишем фитнес, или да идем у теретану“ (Ђуричковић, 2016: 104); портретот на Тања, даден преку очите на Џоле: Права, правцијата дамица. Откида до бола. Гази као генерал, изгледа као принцеза, живи као грофица (Ђуричковић, 2016: 9); портретот на Џоле: „ Овај клипан се издваја од других по боји зелених очију и лепом осмеху. Има стила и шарма, продоран је и отворен, само му нешто недостаје (Ђуричковић, 2016: 21). Сепак, нејзиниот резервиран и по малку игнорантски однос кон него, на почетокот кај Џоле создава неверица дека таа би можела да го забележи, а не пак - да се вљуби во него. По првичните несигурни чекори, нивната врска се реализира и запловува во помирни води, сè до самиот крај, кога се принудени да се разделат.

Разликата на овие два напоредни дневници не се состои само од содржината и времетраењето. Имено, разликата е евидентна и во именувањето на нивните дневници.

Така, дневникот на Огнен - Господинот Доверлив, стои наспроти дневникот на Огнена - Тајнопис. Од именувањето забележуваме дека Огнен комплетно и искрено му се доверува на својот најдобар и најдоверлив пријател, кој воедно е и припадник на посилниот пол, Господинот Доверлив. Додека, Огнена, која е горделива и амбициозна тинејџерка, иако својата тајна му ја открива само на нејзиниот Тајнопис, таа и со него не е секогаш искрена, честопати и од него си ги сокрива чувствата, или знаците на заљубеност. Овде вистински се вклопува тврдењето на Galstyan, дека, дневниците се лични мемоари кои се однесуваат на еден краток временски период. Отворената исповед, непредвидливата содржина, интимниот тон, искрениот излив на чувства и отворената добродушност доминираат во дневниците, како и во писмата. Дневниците има внатрешна кохезија, еден вид тајна хармонија, видлива само откако ќе заврши дневникот (Galstyan, 2013: 206-212). Во романот на Ѓуричковиќ, дневникот кој го водат ликовите, не е именуван и таму нема посочување на датите и деновите. Разликата меѓу овие два романи е и во возраста на нивните главни протагонисти. Кај Петревски, ликовите се седмоодделенци, а кај Ѓуричковиќ, тие се средношколци, поточно матуранти. Оттука, се и разликите во начинот на размислување и однесување. Кај Петревски, Огнен и Огнена се во еден постојан меѓусебен натпревар да ги истакнат своите добри особини, додека пак кај ликовите на Ѓуричковиќ, Ѓоле и Тања, ривалството е присутно само на почетокот, и таа фаза се надминува кога стапуваат во врска, додека пак, кај Петревски, ликовите стапуваат во врска на самиот крај на романот.

На овој начин доаѓаме до уште еден важен момент и во двата романи, а тоа е ривалитетот меѓу младите во двата романи и стравот да се открие наклоноста кон другиот, сметајќи го тоа како слабост: „Во мај, минатата учебна година, Огнена излезе на насловна во „Наш свет“. Не ѝ завидував. А и прв ја видов поминувајќи покрај книжарницата во центарот на градот. Тукушто дошол новиот број, веќе го поставиле на излогот. Корицата чудесна – Огнена, мојата несреќна љубов. Во џебот имав толку пари колку да се купат три броја. Ми отиде сиот буџет. Но, сакав да си ја скријам слабоста и на никого не кажав“ (Петревски, 2011: 8); „Минатата година собрав неколку признанија и, на моја среќа, расцутев на насловна на „Наш свет“. Станав популарна. Речиси сите се пријавија да го земат бројот. Само Огнен не се заинтересира. Тој му го отстапи на Анастас кој никогаш и не чита“ (Петревски, 2011:11).

Колку што се спротивни нивните чувства, се чини дека авторот сака да ги приближи на повеќе нивоа. Прво, кај Петревски, во однос на именувањето на

дневниците кои ги водат (Доверлив-Тајнопис), потоа, во однос на имињата, нивни и на нивните најблиски (Огнен-Огнена, Леон-Леона, Зарин-Зарина). Отстапување во овој поглед има единствено кај најблиските пријатели: Давид - пријател на Огнена, и Ангела-другарка на Огнен.

Приближувањето оди и во поглед на емотивното зближување меѓу највозрасните, дедото Зарин и бабата Зарина, како и меѓу браќата и сестрите-Леон и Леона, а на крај, и меѓу најдобрите другари – Давид и Ангела. Ваквото именување отсуствува кај Ѓуричковиќ.

Приближувањето е и кај најблиските пријатели. И во двата случаи, најдобрите пријатели се оние на кои младите адолесценти им ги доверуваат своите мисли, симпатии, недоумици, бараат мислење и сл. И додека кај Петревски, пријателствата се машко-женско/женско-машко (Огнен-Ангела/Огнена-Давид), кај Ѓуричковиќ релацијата е: машко-машко и женско женско (Ѓоле- Лука/Тања-Весна). Токму Весна е таа која ѝ дава совети на Тања како да се однесува со момчињата:

1. Не трчи за дечком, ако већ имаш градски превоз.
2. Не зевај стално у њега, помислиће да си смртно заљубљена.
3. По сваку цену држи до себе и свог женског достојанства.
4. Не претеруј са употребом шминке и којекаквим парфемима.
5. Води рачуна о ноктите и штиклама.
6. Буди оно што јеси, а не оно што би он желео да будеш... (Ѓуричковиќ, 2016: 36)

Во романите се зафатени и семејните односи. Кај Петревски, се случува едно доближување на постарите и помладите членови на двете семејства: Огнен-Огнена, дедо Зарин-баба Зарина (дедо и баба), Леон-Леона (брат и сестра). Кај Ѓуричковиќ ваквото приближување изостанува. Таму, по извесен период во врска, Ѓоле го посетува домот на Тања и нивната врска запловува во посериозни води, со стапување во интимен однос. Меѓутоа. Семејните неприлики во семејството на Тања, проблемите меѓу родителите кои се закануваат да доведат до развод, ќе го принуди семејството да се исели во Америка. Така, завршува една љубов: „Остали смо пријатели и то ме радује. Љубав је та која увек побеђује и нагони нас да идемо напред кроз лавиринте и тајне живота, које се тек отварају и налазе пред нама“ ((Ѓуричковиќ, 2016: 143).

Заклучок

Во овој труд преку разгледување на одликите на дневничката проза, се задржавме на два адолесцентски, љубовни романи, во кои се опишуваат две љубови. И додека едната е во зародиш, другата е краткотрајна во својата реализација. Но, сепак овој роман нè учи на тоа дека искрената љубов е онаа најнежната, најчистата што се чува како песок во дланка, која што се создава од две чисти срца со многу верба, посветеност и истрајност. Овој роман е роман кој би требало да го прочита секој адолесцент, а може и постарата генерација. Добар е и интересен за адолесцентите, бидејќи тие минуваат низ еден ваков период, па на некој начин ќе им е полесно да се потпрат на ликовите од овој роман. Ќе се соживуваат со самите ликови ќе се пронаоѓаат во разни ситуации. За постарата генерација е уште подобар овој роман бидејќи ќе се вратат на првата љубов која не ги остава навечер да заспијат од среќа што ја пронашле личноста која што претставува сè на светот за нив. Ќе се присетат како е да се биде средношколец, ќе се потсетат на разни ситуации во кои се наоѓале токму во тој дел од нивниот живот, заедно ќе ги доживуваат одново своите адолесценски години и љубови.

Користена литература

Solar, M., 2011, *Književni leksikon*, Zagreb: Matica Hrvatska.

Ђуричковиќ, М., 2016, *Ја те волим, ти како хоћеш*, Београд: Хит.

Петревски, Г., 2011, *Ехото на старата тага*, Скопје: Детска радост.

Веб-извори

Ashot V. Galstyan, Several Linguostylistic issues of Literary Diary, International Conference for Innovative Education, At London, UK, 22-23 April 2013, Vol.2, p.206-212,

https://www.researchgate.net/profile/Ashot_Galstyan3/publication/256546698_SEVERAL_LINGUOSTYLISTIC_ISSUES_OF_LITERARY_DIARY/links/02e7e5235b35974cb9000000.pdf, пристапено на 12.01.2017

Lois Scheidt, Diary Weblogs as Genre, ,

<https://www.researchgate.net/publication/253830259>,

Oxford dictionaries, <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/diary>, 11.01.2014

Дигитален речник на македонскиот јазик, www.makedonski.info/show/ДНЕВНИК/М, преземено на 11.01.2014, пристапено на 13.01.2017